

ГАДААД ХУДАЛДААНЫ САРЫН ТОЙМ

2015 оны 1 дүгээр сар

Гадаад худалдааны эргэлт: \$720.0 сая

Мөнгөн дүн тайлант хугацааны эцэст 720.0 сая ам.долларт хүрч, өнгөрсөн оны мөн үеэс 9.4%-иар буюу 61.7 сая ам.доллараар өссөн. Үүнд импорт 89.8 сая ам.доллараар буурсан ч экспорт 151.5 сая ам.доллараар өссөн нь нөлөөлөв.

Хөрш орнуудтай хийсэн худалдааг авч үзвэл, нийт бараа эргэлтийн 65.6% буюу 472.7 сая ам.долларын худалдааг БНХАУ улстай, 12.3% буюу 88.3 сая ам.долларын худалдааг ОХУ-тай тус тус хийсэн байна. БНХАУ-тай хийсэн худалдаа өнгөрсөн оны мөн үеэс 13.0%-иар өссөн бол ОХУ-тай хийсэн худалдаа 2.2%-иар буурчээ.

Гадаад худалдааны нийт тэнцэл: \$225.4 сая

Мөнгөн дүн 2015 оны эхний 1 сарын байдлаар гадаад худалдааны тэнцлийн алдагдал өнгөрсөн оны мөн үеэс 241.3 сая ам.доллараар буурснаар 225.4 сая ам.долларын ашигтай гарлаа. Энэ нь экспорт 47.2%-иар өсч, импорт 26.6%-иар буурсантай холбоотой байна.

Экспорт, импортын жилийн өсөлтийн зөрүүг 3 сарын шаталсан дунджаар (moving average) авч үзвэл сүүлийн жилүүдэд байнгын бууралттай байсан. Гэвч 2014 оны эхнээс экспортын өсөлт нэмэгдэж, импортын өсөлт буурсан тул жилийн өсөлтийн зөрүү нэмэгдсэн. Улмаар нийт бараа эргэлтийн өсөлт тогтмол түвшинд хадгалагдсаар байна.

Валютын төлбөртэй худалдааны тэнцэл: \$223.7 сая

Валютаар төлбөр тооцоог нь гүйцэтгэсэн худалдааны тэнцэл нь төгрөгийн валюттай харьцах ханшид нөлөөлдөг суурь үзүүлэлт юм. Сүүлийн 2 жилийн хугацаанд тогтмол алдагдалтай байсан валютын төлбөртэй худалдааны тэнцэл 2014 оны сүүлийн хагасаас эхлэн тогтмол ашигтай гарч байна. 2015 оны эхний 1 сарын гүйцэтгэлээр 223.7 сая ам.долларын ашигтай буюу өнгөрсөн оны мөн үеэс 228.6 сая ам.доллараар сайжирсан үзүүлэлттэй байна. Үүнд валютын төлбөртэй экспорт 41.9%-иар өссөн, импорт 29.0%-иар буурсан нь нөлөөлсөн.

Гадаад худалдааны нөхцөл: 1.770 (Туршилт тооцоо)

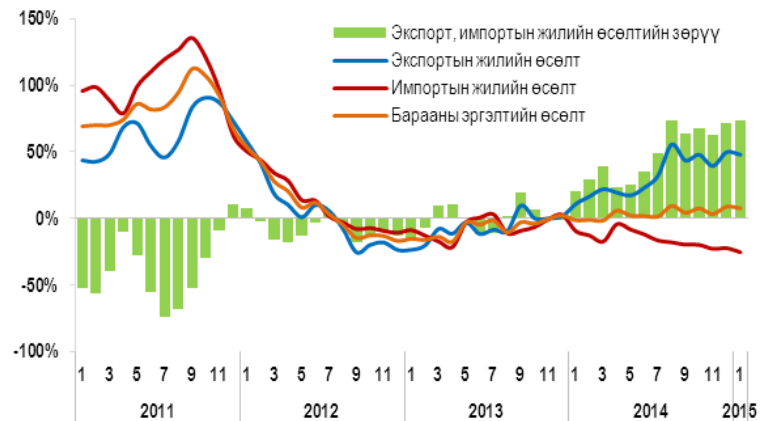
Монгол Улсын гадаад худалдааны нөхцөлийн индекс /2012 суурьтай/ тайлант хугацааны эцэст 1.770-д хүрч өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 21.4%-иар, өмнөх сараас 11.5%-иар өслөө.

Гадаад худалдааны нөхцөл ийнхүү өөрчлөгдөхөд экспортын үнийн индекс өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 2.8%-иар өсч, импортын үнийн индекс 15.3%-иар буурсан нь нөлөөлсөн байна. Экспортын үнийн өсөлтөд зэсийн баяжмалын үнийн өсөлт голлон нөлөөлсөн бол импортын үнийн бууралтанд машин, тоног төхөөрөмж, ОХУ-аас импортлож буй нефтийн бүтээгдэхүүний үнэ буурсан зэрэг нь голчлон нөлөөлсөн байна.

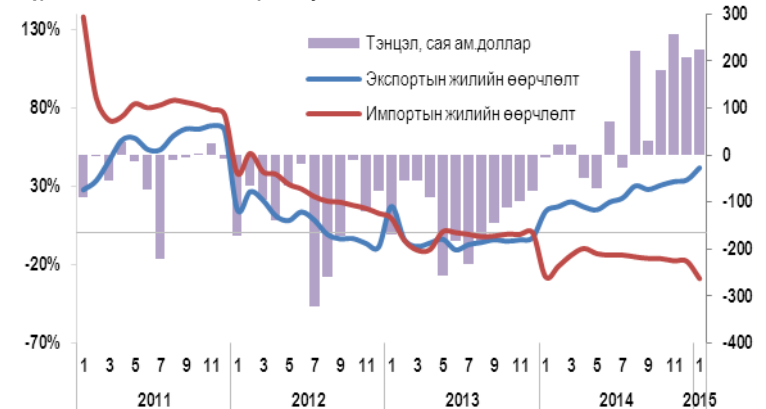
Хүснэгт 1. Гадаад худалдааны гүйцэтгэл /сая ам.доллар/

Төрөл	Эхний 1 сар			Өөрчлөлт			
	2015	2014	2013	2015/2014		2014/2013	
				Дүн	Хувь	Дүн	Хувь
Эргэлт	720.0	658.3	779.7	61.7	9.4%	(121.4)	-15.6%
Экспорт	472.7	321.2	281.6	151.5	47.2%	39.6	14.1%
Импорт	247.3	337.1	498.1	(89.8)	-26.6%	(161.1)	-32.3%
Тэнцэл	225.4	(15.9)	(216.5)	241.3		200.7	-92.7%

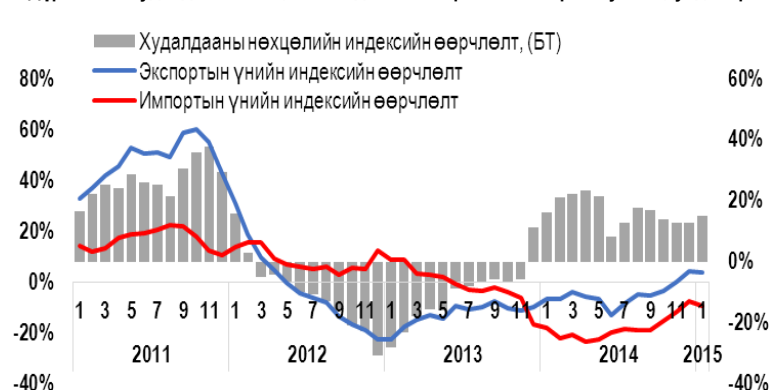
Дүрслэл 1. Экспорт, импортын өсөлтийн хурд /3 сарын гулсах дунджаар/

Дүрслэл 2. Валютын төлбөртэй худалдаа

Дүрслэл 3. Худалдааны нөхцөлийн индексийн өөрчлөлт /3 сарын гулсах дунджаар/

Бүтэц: 89% + 11%

Ашигт малтмалын бүтээгдэхүүний нийт экспортод эзлэх хувь өмнөх оны мөн үеэс 1.7 нэгж хувиар өсч нийт экспортын 89%-ийг бүрдүүлэв.

Чулуун нүүрс, зэсийн баяжмал, төмрийн хүдэр ба баяжмал, боловсруулаагүй нефть гэсэн голлох 4 түүхий эдийн экспорт ашигт малтмалын экспортын 86%, нийт экспортын 76%-ийг тус тус эзэлж байна.

Түүнчлэн энэ 4 бүтээгдэхүүний ашигт малтмалын экспортод эзлэх хувь 4.3 нэгж хувиар, нийт экспортод эзлэх хувь 2.4 нэгж хувиар тус тус өссөн байна.

Өсөлт: +47.2%

Экспорт өнгөрсөн оны мөн үеэс 47.2%-иар өссөн бөгөөд уг өсөлтийн 40.0%-ийг ашигт малтмалын экспортын өсөлт бүрдүүлсэн байна. Гол нэрийн бүтээгдэхүүний ангиллаар авч үзвэл зэсийн баяжмалын экспортын өсөлт нь уг бүлгийн өсөлтийн 59%-ийг бүрдүүлжээ. Харин чулуун нүүрс, төмрийн хүдэр, боловсруулаагүй нефтийн экспорт өнгөрсөн оны мөн үеэс харгалзан 37%, 34%, 33%-иар буурсан нь уг бүлгийн өсөлтийг 17%-иар бууруулжээ.

Өөрчлөлт

Экспортын бүтээгдэхүүн тоо хэмжээний өсөлтөөс шалтгаалж 132.3 сая ам.доллараар, үнийн өсөлтөөс шалтгаалж 19.2 сая ам.доллараар тус тус өссөнөөр нийт дүнгээр 151.5 сая ам.доллараар өссөн байна.

Бүлэг тус бүрээр авч үзвэл ашигт малтмалын экспортын хувьд зэсийн баяжмалын үнэ болон тоо хэмжээ, боловсруулаагүй нефтийн тоо хэмжээ өссөнөөс шалтгаалж экспорт 189 сая ам.доллараар өссөн бол чулуун нүүрсний экспортын тоо хэмжээ буурсан, мөн чулуун нүүрс, төмрийн хүдэр, боловсруулаагүй нефтийн үнэ буурснаас шалтгаалж экспорт 69 сая ам.доллараар буурсан байна.

Ноос, ноолууран бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ буурснаар уг бүлгийн экспорт 2.9 сая ам.доллараар буурсан. Харин бусад экспортын бүтээгдэхүүний хувьд үнэ болон тоо хэмжээ өссөнөөр өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 25.9 сая ам.доллараар экспорт өссөн байна.

Дэлхий зах зээл дээрх түүхий эдийн үнэ

Алтны дэлхийн зах зээл дээрх үнэ 2015 оны 1 дүгээр сарын 30-ны байдлаар унц тутамд 1,283.8-д хүрснээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 3.2%-иар, өмнөх сараас 8.4%-иар өссөн байна.

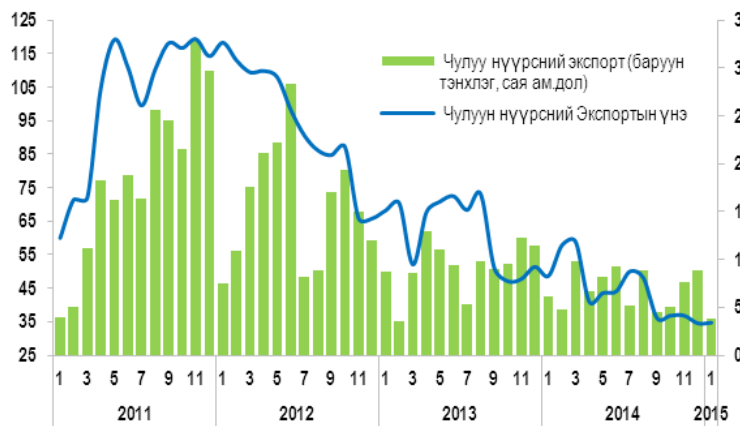
А зэрэглэлийн цэвэршүүлсэн зэс болон төмрийн хүдрийн үнэ 2015 оны 1 дүгээр сарын 30-ны байдлаар 5,541.0, 64.0 ам.долларт хүрч өнгөрсөн сарын мөн үеэс зэс 13.0%-иар, төмрийн хүдэр 7.2%-иар, өмнөх жилийн мөн үеэс зэс 21.9%-иар, төмрийн хүдэр 47.8%-иар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 2. Экспортын барааны гүйцэтгэл (сая ам.доллар)

	2015			2014			Өөрчлөлт		
	Тоо/хэм (мян.тн,кг)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян.тн,кг)	Дүн	%	Дүн	Өсөлт	% 2
1. Ашигт малтмал		419	89%		290	90%	129	↑44%	40.0%
Чулуун нүүрс	1,106	38	8%	1,256	61	19%	(23)	↓-37%	-8%
Зэсийн баяжмал	133	268	57%	63	96	30%	172	↑179%	59%
Төмрийн хүдэр/баяж.	343	21	4%	302	32	10%	(11)	↓-34%	-4%
Боловсруулаагүй нефть	691	33	7%	514	48	15%	(16)	↓-33%	-5%
Цайрын хүдэр ба баяж.	9	11	2%	9	8	3%	3	↑30%	1%
Мөнгөжөөгүй алт	1,018	40	9%	995	39	12%	1	↑2%	0%
Жонц, лейцит, нефелинт	18	4	1%	20	5	1%	(0)	↓-9%	0%
Молибдений хүдэр/баяж	0	3	1%	0	1	0%	3	↑402%	1%
2. Ноос, ноолуур		1.2	0%		4.1	1%	(3)	↓-71%	-0.9%
Ямааны угаа. ноолуур	-	-	0%	43	2	0%	(1.5)	↓-100%	-37%
Ямааны сам. ноолуур	11	1	0%	26	3	1%	(1.4)	↓-54%	-34%
3. Бусад		53	11%		27	8%	26	↑96%	8.0%
Нийт дүн		473			321		151.5	↑47.2%	

% - Бүлгийн өсөлтөд оруулсан хувь нэмэр (contribution to the growth)
% 2 - Нийт өсөлтөд оруулсан хувь нэмэр (contribution to the growth)

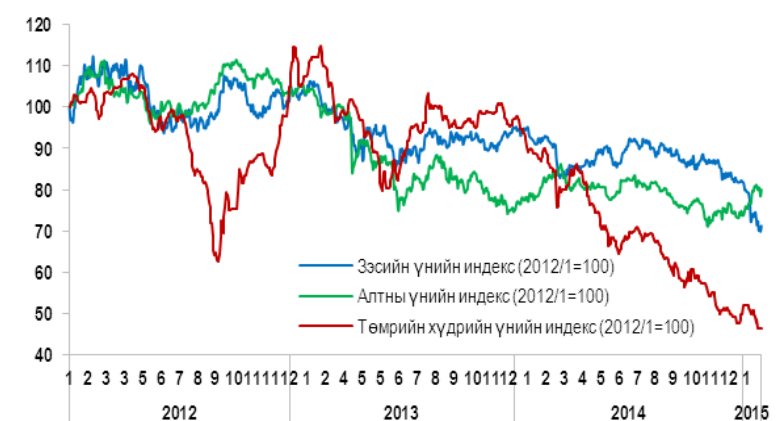
Дүрслэл 4. Чулуун нүүрсний экспорт, зах зээлийн үнэ (ам.доллар)

Хүснэгт 3. Экспортын барааны өөрчлөлт (сая ам.доллар)

	Тоо хэмжээний өөрчлөлт		Үнийн өөрчлөлт		Нийт өөрчлөлт	
	Тоо хэмжээний өөрчлөлт	%	Үнийн өөрчлөлт	%	Нийт өөрчлөлт	%
1. Ашигт малтмал		121		8	129	
Чулуун нүүрс	(7)	-32%	(15)	-68%	(23)	-37%
Зэсийн баяжмал	105	61%	67	39%	172	179%
Төмрийн хүдэр ба баяжмал	4	41%	(15)	-141%	(11)	-34%
Боловсруулаагүй нефть	17	106%	(32)	-206%	(16)	-33%
Цайрын хүдэр ба баяжмал	-	0%	3	-100%	3	30%
Мөнгөжөөгүй алт	1	118%	(0)	-18%	1	2%
Жонц, лейцит, нефелинт	(0)	-118%	0	18%	(0)	-3%
Молибдений хүдэр ба баяжмал	2	75%	1	25%	3	402%
2. Ноос, ноолуур		(3.1)		0.1	(2.9)	
Ямааны угаасан ноолуур	(1.5)	100%	-	0%	(1.5)	-100%
Ямааны самасан ноолуур	(1.6)	110%	0.1	-10%	(1.4)	-54%
3. Бусад		15		11	25.9	96%
Нийт		132.3		19.2	151.5	

Дүрслэл 5. Дэлхийн зах зээл дээрх алт, цайр, зэсийн үнийн динамик

Бүтэц: 34% + 31% +25%

Эхний 1 сарын байдлаар нийт импортын 34%-ийг хэрэглээний бүтээгдэхүүн, 31%-ийг хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүн, 25%-ийг нефтийн бүтээгдэхүүн тус тус бүрдүүлж байна.

Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний нийт импортод эзлэх хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 6%-иар буурсан бол нефтийн бүтээгдэхүүний хувийн жин 6%-иар өссөн байна.

Өсөлт: -26.6%

Импортын бууралтыг ерөнхий ангиллаар задалвал хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний бууралт нь 14%-ийг, хэрэглээний бүтээгдэхүүний бууралт нь 8%-ийг, нефтийн бүтээгдэхүүний импортын бууралт нь 1%-ийг тус тус тайлбарлаж байна.

Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний импорт өмнөх оноос 38%-иар буюу 47 сая ам.доллараар, хэрэглээний бүтээгдэхүүний импорт 23%-иар буюу 26 сая ам.доллараар буурсан нь нийт импортийг 26.6%-иар буюу 90 сая ам.доллараар буурахад голлон нөлөөлжээ.

Задаргаа

Хэрэглээний бүтээгдэхүүний импорт өнгөрсөн оны мөн үеэс 23%-иар буюу 26 сая ам.доллараар буурахад түргэн эдэлгээтэй хэрэглээний бүтээгдэхүүн 17%-иар буюу 10 сая ам.доллараар, удаан эдэлгээтэй хэрэглээний бүтээгдэхүүн 30%-иар буюу 16 сая ам.доллараар буурсан нь нөлөөлжээ. Түргэн эдэлгээтэй бүтээгдэхүүний импорт буурахад хүнсний бүтээгдэхүүн, ялангуяа сахар, какао, шоколад болон өөх тосны төрлийн бүтээгдэхүүний импортын бууралт голлон нөлөөлсөн. Хэрэглээний барааны импортын 3 сарын гулсах дунджаар тооцсон жилийн өсөлт тайлант хугацааны эцэст сөрөг тэмдэгтэй 13%-д хүрсэн /Дүрслэл 7/. 2014 оны эхний хагаст хэрэглээний барааны импортын өсөлт тогтмол байсан бол 6 сараас эхлэн буурч, харин сүүлийн саруудад бууралтын хурд багассан байна.

Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний импорт буурахад машин, механизм, тоног төхөөрөмж, түүний эд анги 38%-иар буюу 30 сая ам.доллараар буурсан нь голлон нөлөөлсөн. Түүнчлэн барилгын материалын импорт 44%-иар буюу 13 сая ам.доллараар буурсан байна.

Аж үйлдвэрлэлийн орцын импорт 35%-иар буюу 14 сая ам.доллараар буурсан. Уг бууралтын дийлэнх хувийг бусад аж үйлдвэрлэлийн зориулалттай орцын бүтээгдэхүүн эзэлж байна.

Нефтийн бүтээгдэхүүний импорт 6%-иар буюу 4 сая ам.доллараар буурсан. Нефтийн импорт тоо хэмжээний хувьд 53.5%-иар өссөн боловч хилийн үнийн бууралтаас шалтгаалан нийт дүнгээр ийнхүү буурсан байна.

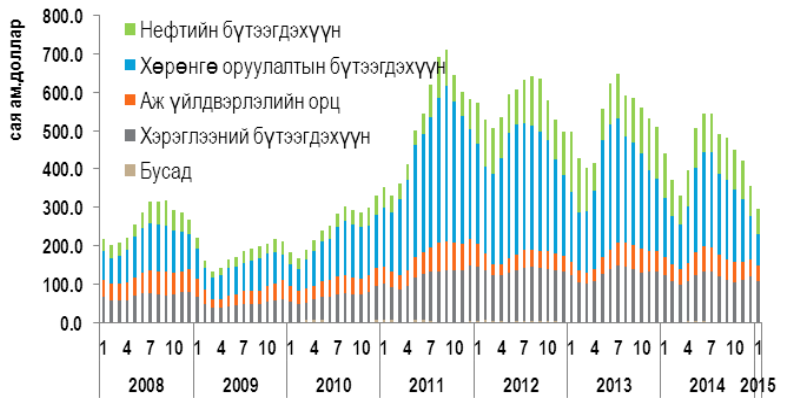
Дүрслэл 8-с үзэхэд хилийн үнэ 2012 оны сүүлээс эхлэн буурч, 2013 оны 9 сараас өсөх хандлагатай болсон. Гэвч 2013 оны төгсгөлөөс эхлэн дахин буурсан ба 2015 оны 1 сарын байдлаар 2010 оноос хойшхи хамгийн доод түвшиндээ хүрсэн.

Хүснэгт 4. Импортын барааны гүйцэтгэл (сая ам.доллар)

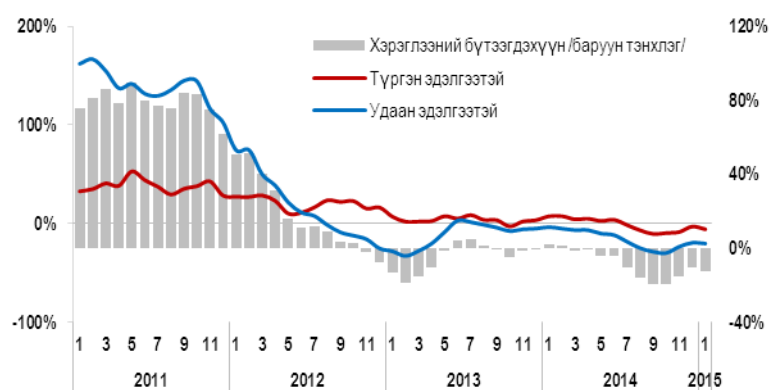
Төрөл	2015		2014		Өөрчлөлт		
	Дүн	%	Дүн	%	Дүн	%	%2
Хэрэглээний бүтээгдэхүүн	84	34%	109	32%	(26)	-23%	-8%
Түргэн эдэлгээтэй	47	19%	57	17%	(10)	-17%	-9%
Хүнс	33	13%	43	13%	(10)	-22%	-9%
Эм, тариа	5	2%	4	1%	2	50%	2%
Бусад турзан эдлэгээтэй бараа	8	3%	10	3%	(2)	-19%	-2%
Удаан эдэлгээтэй	37	15%	53	16%	(16)	-30%	-14%
Гутал, хувцас, цунх	4	1%	6	2%	(2)	-37%	-1%
Гэр ахуйн цах хэрэгсэл ба тавилга	9	4%	13	4%	(3)	-27%	-3%
Авто машин, түүний салбэг хэрэгсэл	19	8%	27	8%	(8)	-29%	-7%
Бусад удаан эдлэгээтэй бараа	5	2%	7	2%	(2)	-33%	-2%
Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүн	76	31%	124	37%	(47)	-38%	-14%
Машин, мех аник тоног төхөөрөмж, эд анги	49	20%	79	23%	(30)	-38%	-9%
Суудлаас бусад тээврийн хэрэгсэл, эд анги	11	4%	17	5%	(6)	-38%	-2%
Машин механик, тоног төхөөрөмж, эд анги	39	16%	62	18%	(23)	-37%	-7%
Барилгын материал	17	7%	29	9%	(13)	-44%	-4%
Хөрөнгө оруулалтын бусад бараа	10	4%	15	5%	(5)	-32%	-4%
Аж үйлдвэрлэлийн орц	26	10%	39	12%	(14)	-35%	-4%
Хүнсний орц	2	1%	1	0%	0	29%	1%
Хилийн бүтээгдэхүүн	4	2%	7	2%	(3)	-40%	-1%
Давауу, утас, арьс, савхин эдлэл	1	0%	1	0%	0	12%	0%
Цахилгаан эрчим хүч	0	0%	4	1%	(4)	-97%	-1%
Металлын хүдэр, баяжмал болон хаягдал	0	0%	0	0%	(0)	-60%	0%
Бусад аж үйлдвэрлэлийн зориулалтат	18	7%	26	8%	(8)	-30%	-2%
Нефтийн бүтээгдэхүүн	61	25%	65	19%	(4)	-6%	-1%
Дизель тунш	28	12%	31	9%	(3)	-8%	-1%
АИ-92, АИ-95	26	11%	22	7%	4	18%	6%
А-80 болон бусад	6	3%	11	3%	(5)	-44%	-8%
Бусад	1	0%	0	0%	0	0%	0%
Нийт дүн	247		337		(90)	-26.6%	

% - Бүлгийн өсөлтөд оруулсан хувь нэмэр (contribution to the growth)
% 2 - Нийт өсөлтөд оруулсан хувь нэмэр (contribution to the growth)

Дүрслэл 6. Нийт импортын задаргаа /3 сарын гулсах дундаж/

Дүрслэл 7. Хэрэглээний импортын хандлага /3 сарын гулсах дундаж/

Дүрслэл 8. Нефтийн бүтээгдэхүүний импорт, хилийн дундаж үнэ

